

Utbildningsdepartementet
Enheten för ungdomspolitik och folkbildning

Minnesanteckningar från hearing i tolkfrågan den 17 mars 2017

Deltagare

Alva Roxell	Utbildningsdepartementet
Anders Uddfors	Språkföretagen
Anette V Nilsson	Justitiedepartementet
Anna Stjernberg	Justitiedepartementet
Anna-Carin Bylund	Folkbildningsrådet
Cecilia Strandberg	Försäkringskassan
Christer Bergqvist	Myndigheten för yrkeshögskolan
Cristina Pontis	Utbildningsdepartementet
Elisabet Tiselius	Tolk- och översättarinstitutet
Emil Plisch	Arbetsmarknadsdepartementet
Erik Nilsson	Utbildningsdepartementet
Eva Britt LönnbackYilma	Socialstyrelsen
Frida Faxborn	Arbetsmarknadsdepartementet
Jhonny Lystad	Västra götalandetsregionen
Joakim Westerlund	Domstolsverket
Linda Nordin	Utbildningsdepartementet
Lotta Dahlerus	Sveriges kommuner och landsting
Lovisa LH Hellberg	Utbildningsdepartementet
Margareta McKenna	Rättstolkarna
Mårten Svensson Risdal	Utbildningsdepartementet
Ola Andersson	Migrationsverket
Petra Capelle	Utbildningsdepartementet
Razvan State	Stockholms läns landsting
Sanja Nezirevic	Arbetsförmedlingen
Sara Walsö Pedersen	Tolkservicerådet
Tora Färnström	Utbildningsdepartementet
Ulf Rehnberg	Kammarkollegiet
Velina Adelblom	Rikstolk
Vesna Jovanovic	ABF

1. Mötet öppnades av statssekreterare Erik Nilsson.

Ss Erik Nilsson inledde mötet med en beskrivning av regeringens syn på tolkfrågan. Frågan om att få en bra och kvalitativ tolkning är ytterst en mänsklig rättighet. Tillgång till tolk i vården, i rättsliga sammanhang och i mötet med myndigheter är avgörande för att upprätthålla patientsäkerhet och rättssäkerhet. Det finns idag stora utmaningar gällande tolkförsörjningen. Det ökade flyktingmottagandet har accentuerat rådande brister på tolkmarknaden. Men även i framtiden kommer det finnas en omfattande migration, och vi behöver hitta hållbara lösningar för att tillgodose de framtida tolkbehoven. Detta är inte bara en volymfråga, utan även en fråga om kvalitet och logistik. Dels behöver vi bättre ta tillvara kompetenser hos de som kommer nya till Sverige och därigenom korta vägarna till arbete, dels höja kompetensen och kunskapen hos de som beställer tolktjänster. Det räcker således inte att öka mängden utbildningsplatser. Ett första steg är istället att se över utbildningsvägarna till tolk och att förbättra genomströmningen i de utbildningar som finns idag. Det behövs också bättre system för kvalitetssäkring och auktorisation inom branschen.

Regeringen har tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp för att finna kortsiktiga och långsiktiga lösningar för tolkfrågan. Målet är att regeringen ska kunna sätta långsiktiga spelregler för branschen så att tolk kan bli ett attraktivt yrke med goda arbetsförhållanden samt att samhällets behov av rättssäkra och kvalitativa tolktjänster tillgodoses.

2. Presentationsrunda

Margareta McKenna, Rättstolkarna

Beställarkompetensen måste bli bättre. Idag är kunskapen hos aktörerna för låg vilket skadar både effektiviteten och rättssäkerheten. Det är dessutom kostsamt. Arvoderingarna är inte konsekventa inom rättsväsendet, trots att arbetet är detsamma. Dessutom är svarsfristen mycket kort, vilket leder till att rättstolkar lätt förlorar uppdrag. I praktiken innebär det ett stort antal ”ring och spring-jobb” utan garantier om uppdragsvolymen. Rättstolk bör bli en skyddad yrkestitel.

Joakim Westerlund, Domstolsverket

Domstolarna upplever en brist på rättstolkar, vilket i sin tur förhalar rättsprocesser. Domstolsverket arbetar med att effektivisera användningen av de tolkar som finns, bland annat genom ett pågående regeringsuppdrag om att utbilda den egna personalen i tolkhantering, ta fram riktlinjer till domstolarna samt att överbrygga regionala skillnader genom utveckling av videotolkning.

Vesna Jovanovic, ABF

ABF:s kontakttolksutbildning har svårt att rekrytera från rätt målgrupp. De som går utbildningen har ofta svårt att tillgodogöra sig innehållet, eftersom de saknar förutsättningar för detta. Det krävs en professionalisering av yrket för att locka en annan målgrupp till utbildningen. Studieförbundens tolkutbildningar är inte studiemedelsberättigande, vilket försvagar incitamenten att fullfölja utbildningen.

Ulf Rehnberg, Kammarkollegiet

Det finns idag för få incitament för auktorisering. Det finns också auktoriserade tolkar i efterfrågade språk som inte får uppdrag. Kammarkollegiet har fått i uppdrag av regeringen att se över hur man på bästa sätt man matcha auktorisationerna mot samhällets behov. Det Kammarkollegiet kan göra för att få fler att auktorisera sig är att undanröja så många hinder för auktorisation som möjligt.

Lotta Dahlerus, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

Bristen på tolkar aktualiserades redan 2014, varpå SKL specificerade några ställningstaganden rörande behovet av utbildning och säkerställd kompetens. En utmaning är att allokera rätt kompetens på rätt ställe, och en annan att få fler unga att söka sig till tolkyrket. SKL ser även ett behov av ökad kompetens hos tolkanvändarna, och ett behov av skyddad titel för godkända tolkar. I förlängningen är det kostsamt att anlita okvalificerade tolkar. Även om arvoden för kvalificerade tolkar är högre är det därför inte säkert att det blir dyrare i slutändan.

Velina Adelblom, Rikstolk

Det är positivt att regeringen vill ta ett samlat grepp om tolkfrågan. Tolkarnas arbetssituation är inte hållbar. Relationen till uppdragsgivarna präglas av stor osäkerhet och asymmetriska maktförhållanden. All makt i förhandlingarna ligger hos tolkförmedlingen, och det är därför lätt att bli av

med uppdrag för den som påtalar dåliga arbetsvillkor. Det vore önskvärt med en skyddad arbetstitel för att professionalisera yrket. I upphandlingsavtalen för leverantörerna av tolktjänster saknas bestämmelser om att kompetens ska prioriteras. Det gör det svårt att matcha rätt uppdrag med rätt kompetens. Vidare behövs en nationell databas där yrkesverksamma och antalet arbetstimmar kan registreras. Tolkyrket skulle kunna vara mer attraktivt om fler tolkar fick anställning och inte behövde arbeta i uppdragsform.

Sanja Neszirevic, Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen ser utbildning för tolkanvändare som en viktig åtgärd. Samtliga anställda på Arbetsförmedlingen ska under våren genomgå en utbildning i tolkanvändning. Det är också viktigt med lämplighetsprövningar för de som vill påbörja en arbetsmarknadsutbildning till tolk. Vidare behöver branschen digitaliseras, och användandet av distanstolkning skulle med fördel kunna öka. Arbetsförmedlingen ska i maj lansera ett systemstöd för tolkanvändare.

Eva Britt Lönnback Yilma, Socialstyrelsen

En utredning som Socialstyrelsen gjort visar att systemen för avtal, ersättning och användning inom tolkbranschen brister. Det behövs en ökad beställarkompetens. Bland annat behövs bättre kunskap om tolkning och andra språkstöd, och skillnaden däremellan. Användandet av andra språkstöd skulle kunna utvecklas för att frigöra tolkar som istället kan ta mer kvalificerade uppdrag.

Ola Andersson, Migrationsverket

Migrationsverket har ett stort behov av tolkar med olika kompetenser, och ser därför ett behov av en generell höjning av utbudet. Det finns behov av en tillsynsmyndighet för att säkra att man får den tolkkompetens som har beställts för uppdraget. Det är idag vanligt att tolkar utan utbildning kräver samma arvode som en auktoriserad tolk. Det gör att incitamenten för att utbilda sig är få.

Anders Uddfors, Språkföretagen

Det är viktigt att kunna sortera i gruppen ”övrig tolk”, eftersom de står för över 50 procent av uppdragen. Det skulle kunna göras med hjälp av ett certifieringssystem. Rätt tolkar måste få rätt uppdrag, och för detta krävs bättre kompetens hos tolkanvändarna. Till exempel behöver uppdragen

spridas ut bättre över dagen. En tillsynsmyndighet skulle kunna skapa ordning och etiska spelregler för branschen.

Anna-Carin Bylund, Folkbildningsrådet

Frågan om kvalitet omfattar flera olika aspekter. Folkbildningens tolkutbildningar styrs idag av två olika förordningar. Detta skapar oklarhet i vem som har ansvar för uppföljning och kvalitetsgranskning. Vidare finns ett behov av en bred kunskapsöversikt av situationen på tolkmarknaden. Innehållet i folkbildningens tolkutbildningar styrs idag så mycket av andra aktörer att det inte i grunden kan finansieras genom statsbidraget till folkbildningen. Vidare är frågan om studiemedel viktig för att studieförbunden ska kunna bedriva tolkutbildning på samma villkor som folkhögskolor.

Cecilia Strandberg, Försäkringskassan

Tolktjänster innebär en stor kostnad för Försäkringskassan. De digitala möjligheterna borde utnyttjas mer för att minska kostnaderna. Försäkringskassan har goda erfarenheter av telefontolkning, och ser att det skulle kunna utökas. Det är problematiskt att avtalen skiljer sig åt mellan myndigheter, i synnerhet med tanke på att myndigheternas upphandlingskompetens också varierar.

Christer Bergqvist, Myndigheten för yrkeshögskolan

Det behövs certifieringssystem för att tydliggöra olika nivåer av kompetens för beställarna. Modulbaserad utbildning skulle kunna vara ett bra sätt att komplettera kompetensen hos redan verksamma tolkar. MYh ser också en möjlighet att skapa nya typer av utbildningar med yrkeshögskolan som bas. Yrkeshögskolan är flexibel för dimensionering och har kontakter med arbetsmarknaden.

Elisabet Tiselius, Tolk- och översättarinstitutet (TÖI)

Det behövs en sammanhållen syn på utbildningen av tolkar. Utbildningen ska vara hållbar och kvalitetssäkrad, något som en tillsynsmyndighet skulle kunna ansvara för. Det är verkningslöst att bara utöka antalet platser på utbildningarna om vi inte har system för att säkerställa kvaliteten. Både tolkar och tolkanvändare har behov av vidareutbildning. Tolkkompetens måste också in i andra utbildningar. Läkare och sjuksköterskor är exempel på yrkesgrupper som behöver utökad kompetens i tolkanvändning.

Razvan State, Stockholms läns landsting

Det saknas en samsyn för upphandlingen av tolktjänster. En tillsynsmyndighet skulle kunna skapa tolk-IDn för att underlätta användningen av tolktjänster. En sådan myndighet skulle också kunna samla statistik om tolkanvändningen och verksamma tolkar. Idag finns det ingen samlad statistisk bild. På kort sikt behöver vi hitta tekniska lösningar och dela dem med varandra. Ett exempel är videotolkning, som skulle kunna öka effektiviteten i tolkanvändningen markant.

Sara Walsö Pedersen, Tolkservicerådet

Det behövs fler utbildningsplatser och fler auktorisationstillfällen. En tillsynsmyndighet behövs för att granska tolkförmedlingarnas arbete med kvalitetssäkring och uppföljning. Tolkservicerådet välkomnar även förslaget om en certifieringsmodell.

Jhonny Lystad, Tolkförmedling Väst

Kvaliteten i utförda tolktjänster kan till stor del härledas till förmedlingarna. Det behövs därför en samsyn på hur förmedlingsverksamheten bör se ut. Man skulle exempelvis kunna utveckla en standard som kan användas som referenspunkt vid upphandlingar. Tolkförmedling Väst ställer sig bakom förslaget om modulbaserad utbildning i syfte att formalisera och validera redan existerande kompetens. Validering behöver ske genom test, inte bara genom att granska intyg på tidigare utbildning och erfarenhet. Kontakttolksbranschen kan lära mycket av teckenspråkstolksbranschen, där samsynen kring tolktjänsterna är både mer solid och mer utbredd.

3. Gruppdiskussion

Grupp 1

Margareta McKenna, Rättstolkarna
Joakim Westerlund, Domstolsverket
Vesna Jovanovic, ABF
Ulf Rehnberg, Kammarkollegiet
Lotta Dahlerus, SKL

Grupp 2

Velina Adelblom, Rikstolk
Sanja Nezirevic, Arbetsförmedlingen

Eva Britt Lönnback Yilma, Socialstyrelsen
Ola Andersson, Migrationsverket
Anders Uddfors, Språkföretagen

Grupp 3

Anna-Carin Bylund, Folkbildningsrådet
Cecilia Strandberg, Försäkringskassan
Christer Bergqvist, Myndigheten för yrkeshögskolan
Elisabet Tiselius, Tolks- och översättarinstitutet

Grupp 4

Razvan State, Stockholms läns landsting
Sara Walsö Pedersen, Tolkservicerådet
Jhonny Lystad, Tolkförmedling Väst

Gruppdiskussionerna sammanfattades med tre medskick från varje grupp.

Grupp 1

- Den digitala tekniken kan användas mer för att förbättra tolkförsörjningen i hela landet. För att den digitala tekniken ska kunna användas på ett effektivt sätt måste andra avtal än regionala ramavtal användas.
- Utbildad tolk bör bli en skyddad titel.
- Det finns behov av att inrätta en tillsynsmyndighet.

Grupp 2

- Det finns behov av att inrätta en tillsynsmyndighet med befogenhet att utfärda tolk-ID för verksamma tolkar. Både tolkar och tolkanvändare bör kunna vända sig till myndigheten.
- Det finns behov av ett certifieringsorgan som kan bestämma olika kompetensnivåer. Kompetensnivåerna bör anges i varje tolks tolk-ID.
- Det finns behov av effektivisering. Tolkanvändarna behöver sprida ut beställningarna över dagen på ett bättre sätt.

Grupp 3

- Det finns behov av en tillsynsmyndighet. Det behövs också riktlinjer för hur tolkar ska användas i offentliga sammanhang.
- Det behövs en tolkläro utbildning.
- Det behövs en förbättrad samverkan och övergång mellan olika utbildningsnivåer. TÖI, Folkbildningsrådet och MYh vill göra en gemensam insats, till exempel genom ett regeringsuppdrag.

Grupp 4

- Det finns behov av en tillsynsmyndighet.
- Det krävs en förbättrad samsyn inom branschen.
- Det finns behov av en aggregerad samhällstjänst för det offentligas behov av tolkar, exempelvis i form av ett callcenter.

Mötet avslutades av statsekreterare Erik Nilsson.

För vidare frågor rörande minnesanteckningarna, kontakta

marten.svensson.risdal@regeringskansliet.se